

שלא עשני גוי

שלא עשני גוי, ידוע הקושיא שהביא הטו"ז בנוסח ברכת שלא עשני גוי, מדוע נתקן בלשון שלילה ולא מברכינן שעשני ישראל כדרך שאר ברכות. ואפשר לומר דהנה מצינו במדרש (ילקוט האזינו ס"ס תתקמ"א) דבר נפלא, שלעתיד לבוא תאמר כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע הרי עדי קיימין וכו' (שיבושו מהעדים שראו אותם בפחזותם) א"ל הריני מעבירן וכו', הרי שמי קיים אומר לה הריני מעבירו שנא' וקורא לך שם חדש, הרי שמי קרוי על שם בעלים הריני מעבירו וכו', ולכאורה יפלא על מה זה יבושו ישראל בשמם "ישראל", הלא השם הזה הוא השם הקדוש של עם קדוש.

אלא הענין בזה הוא, כי באמת השם ישראל הוא שם הס"מ כדמצינו מפורש במדרש (פרקי דרבי אליעזר פ' לז) וקרא שמו ישראל, כשמו ששמו ישראל, היינו ששם שרו של עשו הוא ישראל, ורק כשנמסר ליעקב ונקרא יעקב כן על ידי הקב"ה אז נתקדש השם הזה ונכנס אל הקדושה, והנה כל זה כשבני ישראל מתדבקים בדרכי יעקב אביהם, בדרך התורה הקדושה, אולם בזמן שהם בועטים בה' אזי השם ישראל הוא כשם שאר אומה ולשון, אדרבה גרע טפי, שהוא שם הס"מ כאמור, וכנראה בחוש והוא נפלא בעינינו שכל הרוצים ליטול את השם באים ונוטלים כאשר עינינו רואות שהרשעים הציונים הכופרים הם קוראים לעצמם השם הזה, וכל תקפם ותפארתם הוא השם "ישראל", והיינו שהם משתמשים בשם הזה לכח הטומאה ר"ל כשמו של הסט"א, ובזה נבין דכשיבוא הגואל צדק אזי בוש יבושו ישראל בשמם, כי השם הזה הוא השם אשר השתמשו בזה הכופרים ומורדים בה' ובתורתו, וממילא יהיה שם זה לבושת ולכלימה, וזה שיאמרו ישראל הרי שמי קיים, היינו השם הזה שהשתמשו בה לרעה, ועל זה אכן יאמר הבורא וקורא לך שם חדש, ולא יזכר שם ישראל עוד.

ואפשר לומר שלכך לא גילו לנו חז"ל את השם החדש שיקרא לנו ה' בעת הגאולה, כי באם היו הרשעים יודעים את השם הזה אז הלא גם זה יעבור תחת שבט הרשע, שגם השם הזה היו מטמאים במעשיהם לקרוא לעצמם בשם הקדוש הזה, בכך נעלמה השם הזה עד שרוח הטומאה יעבר מן הארץ.

ומעתה יובן שלכן לא תיקנו אנשי כנסת הגדולה הברכה שעשני ישראל אלא שלא עשני גוי, כי ראו ברוח קדשם אשר השם ישראל יהיה שם אלילים, על ידי הרשעים הזדים, כאמור, ואז השם ישראל לא יהיה למעליותא, לזה תיקנו שלא עשני גוי שזה לעד קיימת.

(מחזור דברי יואל לחג הסוכות ח"ב ע' כח)